

www.cemmis.edu.gr

Επίκαιρη Ανάλυση

Κέντρο Μεσογειακών, Μεσανατολικών και Ισλαμικών Σπουδών
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

No 26

30 Απριλίου 2013

Ισλαμισμός και τζιχάντ στη Βοστώνη *

Μαρίνα Ελευθεριάδου **

Τη βομβιστική επίθεση στη Βοστώνη ακολούθησε μια εμμονική υπερανάλυση της οικογενειακής και προσωπικής ζωής των αδερφών Τσαρνάεφ. Αναμφισβήτητα η προβληματική ενσωμάτωση του μεγαλύτερου αδερφού Ταμερλάν και η διάλυση της οικογένειας Τσαρνάεφ (θεσμός ιερός για τις κοινωνίες του Καυκάσου) δεν είναι άνευ σημασίας, ωστόσο, η συνήθης πρακτική να αποδίδονται ψυχο-παθολογικά κίνητρα στα περιστατικά πολιτικής βίας μπορεί να είναι κοινωνικά «παρήγορη», αλλά είναι παραπλανητική γιατί τα απεκδύει από κάθε ιδεολογική διάσταση. Η ισλαμιστική πολιτική βία σε καμία περίπτωση δεν είναι αλόγιστη, αλλά εντάσσεται σ' ένα σαφές ιδεολογικό και στρατηγικό πλαίσιο. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι η εθνικότητα των δραστών είναι καθαρά «συμπτωματική». Το τσετσενικό κίνημα είναι αμιγώς εθνικοαπελευθερωτικό (ανεξάρτητα αν στην πορεία για διάφορους λόγους «ισλαμοποιήθηκε») και ουδέποτε έπληξε μη ρωσικούς στόχους. Συνεπώς, η δράση των Τσαρνάεφ κινείται στα χνάρια του ριζοσπαστικού –τακφίρι ή τζιχαντικού- ισλαμισμού και ακολουθεί τη στρατηγική και επιχειρησιακή λογική του.

Ο κατεξοχήν στρατηγικός θεωρητικός του τζιχαντικού κινήματος, Αμπου Μουσάμπ αλ Σούρι, ήδη πριν από την 11η Σεπτεμβρίου, προέκρινε το «ατομικό τζιχάντ» μέσω της δημιουργίας των «παγκόσμιων ισλαμικών μονάδων αντίστασης». Σύμφωνα με τον αλ Σούρι, οι μονάδες αυτές υπό τη μορφή αυτόνομων ολιγομελών πυρήνων ή ακόμα και ενός ατόμου (π.χ. ο Νιντάλ Χάσαν που πραγματοποίησε την επίθεση στο Fort Hood το 2009), αποτελούσαν την απάντηση του τζιχαντικού κινήματος στη στρατιωτική και τεχνολογική υπεροχή των εχθρικών κυβερνήσεων και κυρίως των ΗΠΑ. Ο σκοπός τους είναι να αποδιοργανώσουν, να πλήξουν το ηθικό και να αυξήσουν το κόστος σύγκρουσης για τους αντιπάλους τους στο πλαίσιο ενός πολέμου φθοράς, ενώ παράλληλα να λειτουργήσουν σε επίπεδο προπαγάνδας αφυπνιστικά για τους απανταχού μουσουλμάνους. Ωστόσο, ενώ για τον αλ Σούρι οι

* Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών, στις 26 Απριλίου 2013

** Υποψήφια διδάκτωρ, Ερευνήτρια Κέντρου Μεσογειακών, Μεσανατολικών και Ισλαμικών Σπουδών, Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

επιθέσεις των μονάδων αντίστασης αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση των επιχειρήσεων των ομοϊδεατών μαχητών του τζιχάντ στα «ανοιχτά μέτωπα» της ευρύτερης Μέσης Ανατολής, οι αλλαγές που επέφερε ο «πόλεμος κατά της τρομοκρατίας» στο οργανωτικό μοντέλο του τζιχαντικού κινήματος, στην ουσία εξωθώντας το σε επιχειρησιακή αποκέντρωση, αποσύνδεσε τα δύο επίπεδα. Έτσι, το ατομικό τζιχάντ αυτονομήθηκε και σε στρατηγικό επίπεδο, δηλαδή όχι μόνον αναφορικά με το πώς οργανώνονται και πραγματοποιούνται οι επιθέσεις αλλά και τους ευρύτερους σκοπούς που εξυπηρετούν. Το αποτέλεσμα ήταν οι επιθέσεις να αποκτήσουν χαρακτήρα αυτοσκοπού ή και αυτο-ολοκλήρωσης για τους επίδοξους βομβιστές (ως άξιοι κατά την άποψή τους μουσουλμάνοι).

Την ιδεολογική ναυαρχίδα του «ατομικού τζιχάντ» αποτελεί το αγγλόφωνο περιοδικό «Inspire» το οποίο εκδίδει η «Αλ-Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο» (AQAP). Μέσα από το δυτικότροπο άρτιο γραφιστικό στήσιμό του και τα -κατά μία έννοια- life-style κείμενά του που ξεφεύγουν από τα ισλαμιστικά παραδοσιακά στεγνά ανακοινωθέντα, απευθύνεται ακριβώς στους νεαρής ηλικίας μουσουλμάνους της Δύσης. Μέσα από τις σελίδες του «Inspire» προωθείται αφενός αυτό που ο Μαρκ Σέιτζμαν αποκάλεσε αισθητική του «jihad cool» και αφετέρου παρέχονται όλα τα απαραίτητα εργαλεία για την ανάληψη δράσης. Κάθε τεύχος περιλαμβάνει μία ενότητα (Open Source Jihad) στην οποία παρουσιάζονται χαμηλών απαιτήσεων ιδέες για επιθέσεις που εκτείνονται από πυρκαγιές σε δάση και πρόκληση οδικών ατυχημάτων μέχρι δολοφονικές θεριστικές μηχανές και αυτοσχέδιες βόμβες. Μάλιστα ένα μήνα πριν η AQAP συγκέντρωσε όλο αυτό το υλικό και εξέδωσε ένα ειδικό τεύχος υπό τον τίτλο «Lone Mujahid Pocketbook» (Εγχειρίδιο του μοναχικού μαχητή του τζιχάντ), με την προοπτική να αποτελέσει εγχειρίδιο για κάθε επίδοξο ισλαμιστή «μοναχικό λύκο». Μέσα στις σελίδες του, μεταξύ άλλων, περιγράφεται αναλυτικά με εικόνες και λεπτομερείς οδηγίες η κατασκευή ωρολογιακής βόμβας (τοποθετημένη σε χύτρα ταχύτητας) ανάλογη με αυτές που χρησιμοποιήθηκαν από τους αδερφούς Τσαρνάεφ.

Η επίθεση στη Βοστώνη πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο αυτού του στρατηγικά και επιχειρησιακά αυτονομημένου ατομικού τζιχάντ. Ο μεγαλύτερος αδερφός Ταμερλάν κατά πάσα πιθανότητα ριζοσπαστικοποιήθηκε μέσω του διαδικτύου (ενδεχομένως σε συνδυασμό με την επιρροή κάποιου από το φιλικό του περιβάλλον) και στη συνέχεια ενέπλεξε τον αδερφό του. Είναι αμφίβολο ότι ήρθαν σε επαφή με οργανώσεις στη Μέση Ανατολή πόσο μάλλον να έλαβαν οδηγίες από αυτές. Αυτά τα στοιχεία καθιστούν αυτού του είδους τις επιθέσεις πρακτικά αδύνατον να προβλεφθούν ή να αποτραπούν σε επίπεδο αντι-τρομοκρατίας και το γεγονός ότι χρησιμοποιούνται στον βωμό της τρομοκρατίας επιδεινώνουν τις βαθύτερες αιτίες που τα γεννούν.